

Naplnění všech znaků trestného činu krádeže ve světle čl. 39 Listiny

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky**

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudců Jaromíra Jirsy a Jana Wintra (soudce zpravodaj) o ústavní stížnosti L. P., zastoupeného Mgr. Martinou Grochovou, MSt, Ph.D., advokátkou se sídlem Šemberova 71/6, Olomouc, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 223/2023-186 ze dne 22. 3. 2023, usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 9 To 364/2022-149 ze dne 10. 11. 2022 a rozsudku Okresního soudu v Jihlavě č. j. 1 T 102/2022-133 ze dne 26. 9. 2022, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Brně a Okresního soudu v Jihlavě, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 223/2023-186 ze dne 22. 3. 2023, usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 9 To 364/2022-149 ze dne 10. 11. 2022 a rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě č. j. 1 T 102/2022-133 ze dne 26. 9. 2022 byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatele podle čl. 36 odst. 1, čl. 39 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu č. j. 4 Tdo 223/2023-186 ze dne 22. 3. 2023, usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 9 To 364/2022-149 ze dne 10. 11. 2022 a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě č. j. 1 T 102/2022-133 ze dne 26. 9. 2022 se ruší.

Odůvodnění

I. Shrnutí dosavadního průběhu řízení

1. Stěžovatel se domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Brně (dále jen "krajský soud") a Okresního soudu v Jihlavě (dále jen "okresní soud"). Tvrdí, že jimi byla porušena jeho základní práva podle čl. 36 odst. 1, čl. 39 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Okresní soud uznal napadeným rozhodnutím stěžovatele vinným ze spáchání přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Toho se měl dopustit tím, že bez souhlasu majitele nechal pokácet lesní porost o výměře 0,45 hektaru tím způsobem, že těžařům vytyčil pozemek, na kterém mají těžít, a dal pokyn k těžbě lesního porostu. Následně podle skutkové věty rozsudku stěžovatel s vytěženou dřevinou hmotou nakládal jako s vlastním majetkem. Stěžovateli byl uložen peněžitý trest ve výši 48 300 Kč a dále náhrada škody poškozenému ve výši 39 816 Kč.

3. Stěžovatel podal proti rozsudku odvolání. V něm namítal zejména to, že jeho jednání spočívalo výhradně ve vytyčení pozemku k pokácení. Tvrdil, že se domníval, že mu k vytyčení pozemku k pokácení byl dán pokyn. Stěžovatel tak namítal, že nejen, že si dřevo nikdy nepřivlastnil, ale že mu také nebylo prokázáno zavinění ve formě úmyslu.

4. Krajský soud závěry okresního soudu potvrdil a odvolání stěžovatele (i státní zástupkyně) zamítl s tím, že v hodnocení soudu prvního stupně nebyly shledány logické rozpory.

5. Nakonec bylo odmítnuto i dovolání stěžovatele jako zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud především zdůraznil, že mu nepřísluší přehodnocovat dokazování soudu prvního a druhého stupně. Taktéž právní kvalifikaci skutku Nejvyšší soud potvrdil. Podle Nejvyššího soudu bylo prokázáno, že stěžovatel "svým předmětným jednáním naplnil všechny zákonné znaky přečinu krádeže (...), příslušný skutek byl bez jakýchkoliv pochybností objasněn, nalézací soud zvolil odpovídající právní kvalifikaci a uložený trest odpovídá všem zákonným kritériím."

II. Argumentace stěžovatele

6. Těžiště argumentace stěžovatele v ústavní stížnosti lze stručně rozdělit do tří větví.

7. Za prvé stěžovatel namítá porušení pravidla in dubio pro reo, tedy, že soudy rozhodly ve skutkových pochybnostech k jeho tíži. V tomto směru stěžovatel poukazuje na vícero důkazů, které jsou dle jeho názoru protichůdné, avšak přesto z nich byla dovozena jeho vina. Soudy podle stěžovatele upřednostnily ze dvou možných verzí výkladu důkazů tu pro stěžovatele méně příznivou, ačkoliv o její správnosti panují důvodné pochybnosti.

8. Za druhé stěžovatel uvádí, že nebyla dostatečně zkoumána věrohodnost klíčového svědka, který podle tvrzení stěžovatele mu dal pokyn, aby předmětné pozemky vytyčil k pokácení. Stěžovatel poukazuje na to, že tento svědek mohl mít zájem na výsledku řízení, jelikož pokud by se prokázalo, že pokyn k vytyčení pozemků stěžovateli skutečně dal, mohl by sám čelit občanskoprávnímu či trestněprávnímu postihu. Stěžovatel tedy také v tomto aspektu řízení spatřuje porušení pravidla in dubio pro reo, jelikož podle něj soudy převzaly skutkovou verzi svědka se zájmem na výsledku řízení, aniž by se zabývaly jeho věrohodností.

9. Za třetí stěžovatel namítá porušení článku 39 Listiny, tedy pravidla, že není trestu bez zákona. Obecné soudy se podle stěžovatele vůbec nezabývaly tím, zda (či kdy) došlo k odejmutí věci z faktické moci poškozeného, a tedy k údajnému přisvojení si cizí věci. Stěžovatel poukazuje na to, že nebylo prokázáno ani to, kdo si dřevo přisvojil, resp. kdo s ním nakládal. Stěžovatel tvrdí, že se soudy nevypořádaly s jeho námitkou o tom, že pouze vytyčil pozemek k těžbě, tedy že si dřevní hmotu nikdy nepřisvojil, a nemohl tak spáchat přečin krádeže. Přes námitky stěžovatele se obecné soudy údajně odmítly zabývat tím, jak bylo následně se dřevem naloženo, zda bylo z místa odvezeno, případně kým.

10. Ústavní soud dále nepovažuje za účelné podrobněji rekapitulovat námitky stěžovatele ohledně skutkových okolností, jelikož se jedná o skutkové okolnosti relativně komplikované. Tyto námitky totiž bez širšího kontextu (jehož uvedení však Ústavní soud nepovažuje za efektivní) beztak nemají vypovídající hodnotu. Skutkový stav je navíc účastníkům řízení před Ústavním soudem znám, a to včetně argumentace z ústavní stížnosti, která byla účastníkům zaslána k vyjádření. Ústavní soud tedy na tomto místě pouze konstatuje, že se se všemi námitkami stran skutkových tvrzení (včetně těch výslovně neuvedených v rekapitulaci ústavní stížnosti) seznámil a pečlivě je zkoumal.

III. Vyjádření účastníků

11. K ústavní stížnosti se na žádost Ústavního soudu vyjádřili účastníci řízení.

12. Okresní soud uvedl, že po seznámení se s ústavní stížností nemá na svých závěrech co měnit. Konkrétněji se pak vyjádřil k námitce stěžovatele ohledně pravidla in dubio pro reo. Okresní soud uvedl, že toto pravidlo má své místo pouze v situacích, kdy zde existují pochyby na straně soudu. Shrnul, že pochybnosti zmiňované stranou řízení není povinen vnímat shodně a už vůbec není obligatorně povinen se s touto argumentací ztotožnit. Okresní soud také zopakoval, že nebyl důvod zkoumat věrohodnost svědka, který je v ústavní stížnosti zmiňován, neboť jeho výpověď nebyla jediným osamoceným důkazem, na kterém je rozhodnutí soudu založeno.

13. Krajský soud ve vyjádření zdůraznil, že se řídil ústavními principy, na které stěžovatel ve své ústavní stížnosti odkazuje. Dále uvádí, že se neodchýlil od pravidla in dubio pro reo, a že vše podstatné bylo vzato v potaz.

14. Nejvyšší soud na výzvu Ústavního soudu uvedl, že se k ústavní stížnosti nebude vyjadřovat a že vše podstatné je uvedeno v odůvodnění napadeného rozhodnutí.

15. Vedlejší účastníci nevyužili svého práva vyjádření se k ústavní stížnosti, a tedy se svého postavení konkludentně vzdali.

16. Ústavní soud nezasílal vyjádření k replice stěžovateli, neboť by to bylo s ohledem na obsah těchto vyjádření zjevně neúčelné.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

17. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené v ústavní stížnosti. Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona č. 182/12993 Sb., o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

V/a Obecná východiska

18. Podle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku: "Kdo si присвоjí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci." Obecně přitom není sporu, že těžba dřeva a následné присвоjení si vytěžené dřevní hmoty bez souhlasu vlastníka pozemku se podle okolností kvalifikuje právě jako přečin krádeže (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 151/2021 ze dne 31. 3. 2021, všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na <http://nsoud.cz>). K takovému závěru však musí být skutečně naplněny, prokázány a náležitě odůvodněny všechny znaky dané skutkové podstaty. To ostatně platí u jakéhokoli trestného činu. V opačném případě by se jednalo o porušení ústavního principu, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem (zásada nullum crimen sine lege podle čl. 39 Listiny).

19. Ústavní soud dlouhodobě zdůrazňuje, že má-li být odsuzující rozsudek souladný s čl. 39 Listiny, z jeho odůvodnění musí být patrné, že bylo prokázáno naplnění všech znaků trestného činu, a nikoli pouze některých těchto znaků [nález sp. zn. I. ÚS 1038/17 ze dne 21. 9. 2017 (N 177/86 SbNU 819), sp. zn. I. ÚS 520/16 ze dne 22. 6. 2016 (N 119/81 SbNU 853), sp. zn. II. ÚS 254/08 ze dne 18. 11. 2008 (N 197/51 SbNU 393), sp. zn. IV. ÚS 38/06 ze dne 19. 6. 2006 (N 124/41 SbNU 539); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

20. Jedním ze základních znaků skutkové podstaty přečinu krádeže je objektivní stránka, spočívající v jednání pachatele, který si присвоjí cizí věc tím, že se jí zmocní. Již ze zákonné dikce plyne, že присвоjení a zmocnění se věci nelze ztotožňovat. Jedná se o dva odlišné znaky skutkové podstaty, přičemž z jednoho nelze automaticky dovozovat druhý. Zatímco ke zmocnění se věci, tedy odejmutí věci z dispozice vlastníka (či faktického držitele atp.), může dojít i prostřednictvím někoho jiného, tedy lze použít i tzv. živého nástroje, u znaku присвоjení si cizí věci jde již o získání možnosti trvalé dispozice s věcí na straně pachatele. Jinými slovy, znak присвоjení si cizí věci podle § 205 odst. 1 trestního zákoníku je naplněn, pokud pachatel získá možnost neomezené dispozice s cizí věcí, již se zmocnil, a jedná s vůlí nakládat s ní jako s vlastní, přičemž tuto vůli musí mít od počátku (srov. Šámal, P.: § 205. In: Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2547, marg. č. 9.). Z toho důvodu je důležité úplné zkoumání skutkového děje i po zmocnění se věci, jelikož dle okolností přichází v úvahu také kvalifikace jako poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku, kde je předmětem útoku stejně jako u krádeže cizí věc, která nenáleží pachateli (srov. Púry, F. § 228. In: Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2933, marg. č. 1.).

21. Mezi znaky skutkové podstaty přečinu krádeže dále patří subjektivní stránka. Ke spáchání se vyžaduje zavinění ve formě úmyslu (§ 15 trestního zákoníku). Pachatel musí mít úmysl присвоjit si cizí věc již v době, kdy se jí zmocnil, přičemž úmysl pachatele musí směřovat k dlouhodobému (trvalému) užívání cizí věci, potažmo k nakládání s věcí jako s vlastní (srov. Kandová, K., Čep, D.: § 205. In: Ščerba, F. a kol.: Trestní zákoník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. č. 13.). Jinými slovy, pro присвоjení si cizí věci zmocněním se vyžaduje úmysl pachatele získat věc nikoli jen na přechodnou dobu (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 796/2014 ze dne 31. 7. 2014 či sp. zn. 3 Tdo 885/2018 ze dne 1. 8. 2018, obdobně Šámal, P.: § 205. In: Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2547, marg. č. 16.). Není sice rozhodné, jak pachatel s věcí skutečně nakládá poté, co se jí zmocní (např. zda ji někomu daruje), avšak znak "присвоjení si" cizí věci je naplněn pouze, pokud pachatel získá možnost neomezené dispozice s cizí věcí, již se zmocnil, a jedná s vůlí nakládat s ní jako s vlastní (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 444/2018 ze dne 30. 5. 2018 nebo Šámal, P.: § 205. In: Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2547, marg. č. 9.).

22. Pokud by chtěl pachatel s cizí věcí disponovat jen po přechodnou dobu, a poté umožnit vlastníkovu, aby se ujal výkonu svých vlastnických práv, mohlo by se podle okolností jednat o neoprávněné užívání cizí věci (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 579/2011 ze dne 21. 9. 2011). Od krádeže je nutno dle skutkových okolností těž odlišovat např. poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku. Soudy tedy nemohou při

zkoumání toho, zda došlo ke spáchání krádeže, automaticky rezignovat na dokazování ohledně skutkového stavu po zmocnění se cizí věci, jelikož tento skutkový stav může být rozhodný z hlediska dovození úmyslu nakládat s věcí jako s vlastní. Tím spíše nemohou rezignovat na dokazování toho, zda a kdy k přisvojení si cizí věci zmocněním vůbec došlo.

23. Nadto, konkrétní jednání, vyčerpávající všechny znaky skutkové podstaty, musí být alespoň v hrubých rysech popsáno nejen v odůvodnění odsuzujícího rozsudku, ale i ve skutkové větě výroku o vině, což plyne jak z ustanovení § 120 odst. 3 a § 125 trestního řádu, tak i z ustálené judikatury Ústavního soudu (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 558/01 ze dne 25. 11. 2003).

24. Tyto závěry potvrzuje taktéž judikatura Nejvyššího soudu. Ve skutkové větě musí soud vždy uvést všechny zjištěné skutkové okolnosti, které jsou v posuzovaném případě konkrétním obsahem zákonných znaků skutkové podstaty příslušného zákonného ustanovení, podle kterého byl čin obžalovaného právně posouzen (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 155/2016 ze dne 25. 2. 2016 nebo usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 To 105/93 ze dne 4. 3. 1994). Nestačí proto, pokud soud ve skutkové větě pouze cituje zákonné znaky skutkové podstaty nebo pouze zcela obecným způsobem popisuje jednání pachatele, které je přitom rozhodné pro dovození viny. K tomu je třeba doplnit, že Ústavní soud nemá za cíl přísně formalisticky přezkoumávat a rušit odsuzující rozsudky trestních soudů pouze pro přílišnou obecnost skutkové věty. Ta nemusí být zcela vyčerpávající, jelikož ji přirozeně doplňuje odůvodnění odsuzujícího rozsudku. Přesto však skutková věta musí alespoň elementárně odlišitelným způsobem popsat jednání pachatele, které je následně možné subsumovat pod konkrétní ustanovení trestního zákoníku.

25. Řečeno zcela jednoduše, obecné soudy nemohou ve skutkové větě výroku o vině např. konstatovat, že si pachatel "přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil", ale musí každý z těchto znaků objektivní stránky skutkové podstaty naplnit konkrétním prokázaným jednáním pachatele alespoň v hrubých rysech.

26. Konečně, z hlediska obecných východisek, považuje Ústavní soud za vhodné nastinit i referenční rámec, jehož prizmatem jsou posuzovány námitky týkající se pravidla in dubio pro reo vyplývajícího ze zásady presumpce neviny. Obsahem pravidla in dubio pro reo je, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obžalovaného [srov. nález sp. zn. I. ÚS 323/23 ze dne 18. 4. 2023, sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73) nebo sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479)]. Ani vysoký stupeň podezření přitom sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok. Trestní řízení tedy vyžaduje ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla "prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost" [nález sp. zn. I. ÚS 553/05 ze dne 20. 9. 2006 (N 167/42 SbNU 407)].

27. S tím souvisí i skutečnost, že není úkolem Ústavního soudu přehodnocovat důkazy provedené v trestním řízení, a to již s ohledem na zásadu ústnosti a bezprostřednosti [srov. např. nález ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257)]. Ústavní soud se může zabývat správností hodnocení důkazů obecnými soudy, jen zjistí-li, že v řízení byly porušeny ústavní procesní principy nebo pokud jsou skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy [srov. např. nález ze dne 30. 11. 1995 sp. zn. III. ÚS 166/95 (N 79/4 SbNU 255) či usnesení ze dne 14. 1. 2004 sp. zn. III. ÚS 376/03 (U 1/32 SbNU 451)]. V takovém případě jde o tzv. svévolné hodnocení důkazů, které je porušením jednoho ze základních ústavních principů dokazování a jako takové zakládá porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. nález sp. zn. I. ÚS 1501/16 ze dne 30. 5. 2017 (N 92/85 SbNU 571) či Husseiní, F., Kopa, M.: čl. 36. In: Husseiní, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol.: Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 199]. Lze tedy říci, že pravidlo in dubio pro reo, jakkoli plyne z ústavního pořádku, je především pokynem pro obecné soudy, a Ústavní soud porušení tohoto pravidla může shledat jen v situacích zcela zjevných.

V/b Aplikace obecných východisek na projednávanou věc

28. Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy výše uvedeným nárokům plynoucím z ústavního pořádku nedostály, čímž porušily právo stěžovatele podle čl. 36 odst. 1, čl. 39 a čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva").

29. Ve vztahu k rozsudku okresního soudu lze uvést, že ten se především nedostatečně zabýval objektivní, ale i subjektivní stránkou skutkové podstaty. Z žádné pasáže odsuzujícího rozsudku neplyne naplnění znaku присвоjení si cizí věci tak, že by pachatel získal možnost neomezené dispozice s cizí věcí, již se zmocnil, a především, že by jednal s vůlí nakládat s ní jako s vlastní. Tyto obligatorní znaky absentují jak ve skutkové větě, tak v odůvodnění rozsudku. Stěžovatel přitom opakovaně argumentoval, že s dřevem nikdy nenakládal jako s vlastním majetkem. Opačný závěr, tedy vyvrácení těchto důležitých tvrzení stěžovatele, však z rozsudku okresního soudu neplyne.

30. Přisvojením věci se okresní soud zabývá v bodě 3 odůvodnění, avšak nedostatečným způsobem. Uvádí zde, že stěžovatel "nechal vykácet [...] lesní porost [...], čímž způsobil majiteli škodu a tuto ani po té, co byl zjištěn jako osoba zodpovědná za vykácení lesa, ani dodatečně neuhradil, resp. neuvedl, kdo prodejem této dřevní hmoty se neoprávněně obohatil. Přisvojil si tak cizí věc tím, že se jí zmocnil[...]." Ústavní soud hodnotí, že z takto shrnutého skutkového děje se zjevně nepodává присвоjení si cizí věci zmocněním. Sama implikace, že присвоjení si cizí věci zmocněním plyne z neuvedení, kdo se prodejem hmoty neoprávněně obohatil, je chybná. Ba naopak, nejistota ohledně toho, kdo se z těžby obohatil či kdo s dřevní hmotou po vytěžení nakládal, indikuje, že okresní soud v tomto podstatném aspektu skutkový stav spolehlivě neprokázal.

31. Ve skutkové větě rozsudku okresního soudu je uvedeno pouze, že stěžovatel nechal pokácet lesní porost tím způsobem, že těžařům vytyčil pozemek, na kterém mají těžít, a dal pokyn k těžbě lesního porostu. Přitom z odůvodnění rozsudku bez pochybností neplyne ani to, že by stěžovatel skutečně dal pokyn k těžbě. I kdyby to však z odůvodnění plynulo, ani to nestačí samo o sobě k naplnění skutkové podstaty krádeže. Odůvodnění okresního soudu je jen obtížně srozumitelné. Těžiště odůvodnění je obsaženo v zásadě výhradně jen v bodě 2, avšak i tento bod se převážně sestává z rekapitulace provedených důkazů a následně není vůbec zřejmé, které důkazy a jak soud vyhodnotil. Vlastní hodnocení okresního soudu považuje Ústavní soud za nedostačující. Obecné soudy by měly srozumitelněji, prostřednictvím stylistiky či alespoň pomocí odstavců, oddělit, kdy rekapituluji provedené důkazy, a kdy již důkazy hodnotí a vyvozují z nich závěry.

32. Následně je ve skutkové větě sice uvedeno i to, že stěžovatel s vytěženou dřevní hmotou nakládal jako s vlastním majetkem. Avšak tento závěr o nakládání s dřevem jako s vlastním majetkem nenachází žádnou oporu v odůvodnění rozsudku. V tomto případě se tedy jedná o nepřipustné, zcela obecné vymezení jednání pachatele ve skutkové větě. I kdyby nakládání s věcí jako s vlastním majetkem teoreticky plynulo z provedených důkazů obsažených ve spisovém materiálu a zároveň neplynulo z odůvodnění, jednalo by se o rozhodnutí protiústavní.

33. Nedostatečný je také způsob, jakým se okresní soud vypořádal se subjektivní stránkou trestného činu. Úmysl stěžovatele získat věc nikoli jen na přechodnou dobu nebyl prokázán, ba ani okresním soudem tvrzen. Stěžovatel sice věděl, že se v případě vytěženého lesa ve vlastnictví poškozeného jedná o cizí věc. To však není jediné rozhodné kritérium pro dovození úmyslu. Úmysl totiž musí zahrnovat všechny znaky objektivní stránky včetně присвоjení si věci. Okresní soud se však nevypořádal se stěžejní námitkou stěžovatele v tom smyslu, že mohl být uveden v omyl o tom, zda má dát vytěžit i pozemek pana B. (dříve pana Č.).

34. K tomu je potřeba uvést následující. Ačkoli Ústavní soud obecně nezasahuje do skutkových závěrů, v tomto případě Ústavní soud nemůže po seznámení se s obsahem spisu přehlédnout extrémní rozpor mezi provedenými důkazy na straně jedné a závěry z nich vyvozenými na straně druhé. Z úředního záznamu o podaném vysvětlení svědka R. je totiž zřejmé, že ten na základě předchozí dohody skutečně sdělil stěžovateli, aby vytěžil i les pana Č. (následně již prodaný panu B.). Konkrétně svědek R. uvedl: "[...], tak jsem řekl i panu P., že ať nezapomene na to, že až bude probíhat v tom místě těžba, ať nezapomene vytěžit i les pana Č." Podobně i ve výpovědi v hlavním líčení svědek R. uvedl: "[...]pan Č. mi řekl, že jestli, když tam budeme těžít, bychom mu jeho les nevytěžili. Tuto informaci jsem předal panu P. [...] Panu P. jsem řekl, že když tam budeme těžít les, který jsme tam ještě k těžbě měli, jestli bychom panu Č. nevytěžili ten les taky. Pan P. říkal ano, že ví, kde ten les je, že to uděláme najednou. [...]" Aniž by Ústavní soud předjímal konkrétní průběh skutkového děje, bylo tedy možné usuzovat, že tato část vytěženého dřeva sledovala "osud" po právu a správně vytěžené dřevní hmoty, těžené pro svědka R. a jeho společnost. S těmito zásadními skutečnostmi se obecné soudy měly vypořádat, a nikoli je v odůvodnění rozhodnutí zcela pominout.

35. I kdyby bylo teoreticky možné uvažovat o tom, že stěžovatel se na spáchání přečinu podílel např. ve formě účastenství pouze tím, že vytyčil hranice pozemku k vytěžení (nebo dal pokyn k těžbě), okresní soud to měl náležitě odůvodnit. Pokud však samo vytyčení pozemku nebo dání pokynu k těžbě naopak nepostačuje k naplnění skutkové podstaty, pak bylo nutné zjistit, co se s dřevem po jeho pokácení dělo a kdo s ním nakládal. Nelze tedy přisvědčit závěrům obecných soudů, že by bylo nerozhodné, jak bylo s dřevem nakládáno.

Dokazování v tomto smyslu naopak mohlo přispět k objasnění, kdo si vytěžené dřevo skutečně přisvojil. I na to však obecné soudy rezignovaly.

36. Ústavní soud dále v rozsudku okresního soudu spatřuje porušení čl. 36 odst. 1 Listiny, a to z důvodu absence odůvodnění ve vztahu k neprovedení navrhovaného důkazu v podobě výslechu svědka M. Stěžovatel navrhoval výslech tohoto svědka, který podle něj mohl objasnit, že si stěžovatel vytěženou dřevní hmotu nepřisvojil, jelikož svědek se jako těžař nacházel na místě v době těžby. Výslech však okresní soud nepřipustil pro nadbytečnost, a to s odůvodněním, že informace zjištěné od jiného svědka považuje za dostatečné a pravdivé. Takový postup však dle hodnocení Ústavního soudu nevyhovuje kritériím kladeným na odůvodnění nepřipustění svědka. Nepřipustění svědka vedlo k omezení možnosti stěžovatele předložit argumenty na svou podporu, a to přímo na podporu toho, že stěžovatel nenaplnil jeden ze znaků objektivní stránky skutkové podstaty. Tím došlo k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy (srov. rozsudek ESLP ve věci Wierzbicki proti Polsku ze dne 18. 6. 2002, stížnost č. 24541/94, nebo Hussein, F., Kopa, M.: čl. 36. In: Hussein, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol.: Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 200.). Jedná se tak o tzv. opomenutý důkaz, tedy důkaz, jímž se soud bez adekvátního odůvodnění nezabýval, a který zakládá nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost [(srov. nález sp. zn. II. ÚS 623/05 ze dne 21. 11. 2007 (N 199/47 SbNU 585))].

37. Žádný z výše uvedených nedostatků pak nezhojil ani krajský soud. Ústavní soud poukazuje na rozpory v tom, že sám krajský soud v odůvodnění uvádí a bere za prokázané, že stěžovatel pouze zajistil těžařskou společnost, které vytyčil pozemky k těžbě, a že toto vše zajistil pro jinou osobu (viz první odstavec páté strany rozsudku krajského soudu). Přesto dospěl k tomu, že stěžovatel spáchal přečin krádeže. Tento závěr považuje Ústavní soud za neudržitelný a protiústavní, jelikož skutkový stav popsáný ve skutkové větě a odůvodnění zjevně neodpovídá právní kvalifikaci skutku.

38. Za nesprávný a ve svém důsledku neústavní závěr krajského soudu považuje Ústavní soud i následující pasáž odůvodnění: "Obžalovaný vytyčil hranici k těžbě, využil těžařů, tím došlo k tomu, že si přivlastnil dřevní hmotu, choval se k ní jako k vlastní, jednalo se o pozemky, kde bylo dřevo, o které měl původně zájem, v daném případě není významné, jak bylo dále se dřevem naloženo, kolik, kdo za dřevo zaplatil, to se pak jedná až o situaci dokončení trestného činu." Jak již bylo uvedeno výše, právě to, jak bylo se dřevem naloženo po jeho vytěžení, mohlo a mělo být hlavním vodítkem k tomu, zda stěžovatel skutečně jen omylem vytyčil pozemek k těžbě pro jinou osobu, jak tvrdí, anebo si on sám přivlastnil cizí věc s úmyslem nakládat s ní jako s vlastní.

39. Krajský soud, tak jako okresní soud, se navíc nevypořádal s některými stěžejními námitkami stěžovatele. Ten ve svém odvolání uvedl, že si " [...] hmotu neponechal a nenakládal s ní. Pokud by obžalovaný s dřevem nakládal jako s vlastním, musel by obdržet finanční náhradu. Že by obdržel peníze, to z žádného důkazu neplyne. Vzhledem k tomu, že nebylo prokázáno, že to byl obžalovaný, kdo se zmocnil dřeva, nakládal s ním a získal peníze, nemohlo dojít k naplnění základního znaku přečinu krádeže." Stěžovatel k tomu doložil dokonce i faktury (které jsou součástí spisu na č. l. 93-95), ze kterých podle jeho tvrzení plyne, že se z vytěžené dřevní hmoty neobohatil. Ani tímto argumentem se však krajský soud nezabýval.

40. Obdobné nedostatky se pak promítly i do rozhodnutí Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud uvedl, že "...lze mít za prokázané, že obviněný vytyčil hranice lesního pozemku k vytěžení těžařům, ačkoliv se domníval, že majitelem pozemku je jiná osoba. Obviněný si tak přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou a nelze proto spatřovat chybu v právní kvalifikaci jeho jednání jako přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku." Znovu se tedy ukazuje nesprávné směřování dvou dvojic pojmů. Zaprvé, soudy směšují a nedostatečně prokazují, zda došlo ze strany stěžovatele k vytyčení pozemku k těžbě (tedy pouhé označení někomu jinému, kde má těžít), nebo pokynu k těžbě. Za druhé, soudy směšují (a opět nedostatečně prokazují) zmocnění se věci, tedy vytěžení dřeva, a přisvojení si věci, tedy získání možnosti trvalé dispozice s věcí. Nejvyšší soud tedy, tak jako krajský i okresní soud, klade automatické rovnítko mezi vytyčením pozemků těžařům k těžbě a přisvojení si cizí věci tím, že se jí osoba zmocní. I pokud by takový závěr mohl být hypoteticky správný, musel by jej soud zvlášť přesvědčivě odůvodnit. Tak se však nestalo.

41. Nejvyšší soud se dále chybně vypořádal s námitkou stěžovatele ohledně nesprávného právního posouzení skutku. K námitce stěžovatele ohledně nesprávného právního posouzení uvedl totiž Nejvyšší soud, že se nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních. Nejvyšší soud tak vypořádal námitku stěžovatele ohledně právního (!) posouzení skutku pouhým odkazem na vázanost Nejvyššího soudu zjištěným skutkovým (!) stavem. Vůbec se však nezabýval správností právního posouzení skutku. Tato argumentace Nejvyššího soudu se míjí s uplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) trestního řádu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, a zároveň tak aprotibuje extrémní nesoulad

mezi skutkovými zjištěními a právní kvalifikací [(srov. nález sp. zn. II. ÚS 3322/21 ze dne 18. 7. 2023 či sp. zn. III. ÚS 269/99 ze dne 2. 3. 2000 (N 33/17 SbNU 235)]. Nejvyšší soud tedy nevypořádal jednu z hlavních námitek představených v dovolání, tedy námitku, že došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku. Je to přitom právě Nejvyšší soud, který by měl zkoumat právní otázky vyvstálé v předchozím řízení.

42. Sám Nejvyšší soud přitom ve své judikatuře stanovil minimální kritéria pro formulaci skutkové věty a prizmatem těchto kritérií tedy měl napadená rozhodnutí přezkoumat. Neplyne-li ze skutkové věty a z odůvodnění úmysl pachatele přisvojit si cizí věc tím, že se jí zmocní, jedná se o nesprávné právní posouzení zakládající dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) trestního řádu [srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 579/2011 ze dne 21. 9. 2011 (příčemž v době tohoto rozhodnutí se jednalo o dovolací důvod podle písm. g))]. Nejvyšší soud se ani nemusel seznamovat se spisovým materiálem, aby dospěl k závěru, že formulace skutkové věty nekoresponduje s odůvodněním rozhodnutí, ani s právní kvalifikací. Skutková věta odsuzujícího rozsudku neodpovídá požadavkům kladeným na dostatečnou určitost zjištěných skutkových okolností samotnou judikaturou Nejvyššího soudu (srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1337/2015 ze dne 24. 11. 2015).

VI. Závěr, řízení po zrušení rozhodnutí

43. Lze tedy shrnout, že má-li být soudní rozhodnutí považováno za souladné s článkem 39 Listiny, pak je třeba prokázat naplnění všech znaků trestného činu. U trestného činu krádeže se tento ústavní požadavek projevuje mimo jiné tak, že je nutné prokázat, že si pachatel přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, a že zde existoval úmysl nakládat s věcí jako s vlastní, a to alespoň po určitou, nikoli přechodnou dobu. Ačkoli nemusí být v konkrétním případě rozhodné, jakým způsobem pachatel s věcí nakládá poté, co si ji přisvojí, obecné soudy nemohou automaticky rezignovat na dokazování ohledně dalšího osudu přisvojené věci, pokud toto dokazování může přispět k závěru o vině či nevině pachatele. Tím spíše nemohou obecné soudy rezignovat na dokazování a odůvodnění ohledně konkrétního momentu, kdy si pachatel přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil.

44. Z čl. 36, čl. 39 a čl. 40 odst. 2 Listiny přitom plyne požadavek, aby závěr o naplnění všech znaků trestného činu byl postaven mimo důvodnou pochybnost, aby skutková zjištění a vykonané důkazy nebyly v extrémním nesouladu, a aby prokázání všech rozhodných skutečností bylo patrné z odůvodnění rozsudku a zároveň konkrétní jednání, vyčerpávající všechny znaky skutkové podstaty, bylo alespoň v hrubých, typově odlišitelných obrysech, popsáno ve skutkové větě rozsudku.

45. V projednávaném případě obecné soudy nedostatečně zkoumaly skutkový stav věci, nevypořádaly se s některými závažnými námitkami stěžovatele, a především nezahrnuly do skutkové věty, ani do odůvodnění svých rozhodnutí všechny obligatorní znaky skutkové podstaty. Tím porušily stěžovatelovo právo na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny a čl. 6 Úmluvy, a dále zásadu nullum crimen sine lege podle čl. 39 Listiny, jelikož nebylo prokázáno naplnění všech znaků trestného činu.

46. Po zrušení rozhodnutí postupují obecné soudy podle § 314h a násl. trestního řádu, a to při respektu k právním názorům vyjádřeným v tomto nálezu. Obecné soudy musí na základě provedených důkazů a v souladu s nimi ustálit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí (§ 2 odst. 5, 6 trestního řádu). Nebylo-li by ani po doplněném dokazování možno dosáhnout praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. zůstaly-li by v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalších důkazů, bylo by nutné postupovat v souladu se zásadou presumpce nevinoty (čl. 40 odst. 2 Listiny a § 2 odst. 2 trestního řádu) a z ní vyplývajícím pravidlem in dubio pro reo.

47. Pokud obecné soudy po opětovném posouzení věci v intencích tohoto nálezu budou chtít setrvat na svém závěru o vině stěžovatele, budou muset především prokázat, zda a kdy si stěžovatel přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, a dále, že ve vztahu k přisvojení si cizí věci zmocněním existovalo zavinění ve formě úmyslu. To znamená, že budou muset rozšířit dokazování nad rámec toho, že stěžovatel dal pouhý pokyn ke kácení těžařské společnosti, či vytyčil pozemky k pokácení. Ani jeden z těchto závěrů totiž k dovození skutkové podstaty krádeže nepostačuje. Zároveň se obecné soudy budou muset vypořádat s právní kvalifikací prokázaného skutku a s otázkou zavinění stěžovatele, tedy budou muset odůvodnit, zda existoval úmysl nakládat s věcí (se dřevem) jako s vlastní věcí.

48. Na základě výše uvedeného Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 13. září 2023

Pavel Šámal, v. r.
předseda senátu